

ΤΟΠΟΙ-ΣΥΜΒΟΛΑ και ΠΡΟΣΩΠΑ-ΗΡΩΕΣ

Η θεματολογία αυτού του αφιερώματος αφορά τους Τόπους που μετουσιώθηκαν σε Σύμβολα (θυσίας, μαρτυρίου, υπεράσπισης των πιο υψηλών ιδανικών) και τα Πρόσωπα που με τη δράση τους και τις αρετές τους ήταν πρωταγωνιστές και αναδείχτηκαν σε Ήρωες.

Έτσι έχουμε αφιέρωμα σε τρίπτυχο:

ΑΛΑΜΑΝΑ-ΔΙΑΚΟΣ

ΑΛΩΣΗ ΤΡΙΠΟΛΗΣ-ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

ΕΞΟΔΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ

I. ΑΛΑΜΑΝΑ-ΔΙΑΚΟΣ

Στη Στερεά Ελλάδα οι συνθήκες για εξέγερση ήταν δύσκολες:

- δεν ήταν ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη κυρίως στα δυτικά τμήματά της
- οι πρόκριτοι του τόπου δεν είχαν μεγάλη πολιτική εμπειρία.
- υπήρχε σημαντική παρουσία οθωμανικού πληθυσμού και στρατιωτών στην Εύβοια και τη Λαμία, ενώ στην κοντινή Ήπειρο είχε εκστρατεύσει εναντίον του Αλή Πασά των Ιωαννίνων ο ικανότατος Χουρσίτ Πασάς.

Οι δυσκολίες αντισταθμίζονταν από την παρουσία στην περιοχή φημισμένων κλεφτών και αρματολών, με αποτέλεσμα οι επαναστάτες να κινηθούν πιο συντονισμένα. Η πρώτη σύσκεψη των οπλαρχηγών, που επισφραγίστηκε με δοξολογία και ορκωμοσία, πραγματοποιήθηκε στη Λευκάδα τον Ιανουάριο του 1821. Παρόμοια τελετή έγινε παρουσία προκρίτων και οπλαρχηγών στη μονή του Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, στα μέσα Μαρτίου του 1821.

Πρώτα εκδηλώθηκαν επαναστατικές ενέργειες στην [Ανατολική Στερεά](#). Ο Πανουργιάς πολιορκήσε την πόλη των Σαλώνων (Αμφισσα) και την κατέλαβε με τη βοήθεια των κατοίκων του Γαλαξιδίου. Στη συνέχεια απελευθερώθηκαν και άλλες πόλεις και χωριά (Λιδωρίκι, Λιβαδιά, Αταλάντη, Θήβα), ενώ οι επαναστάτες έφτασαν μέχρι την Αθήνα περιορίζοντας τους Τούρκους στην Ακρόπολη.

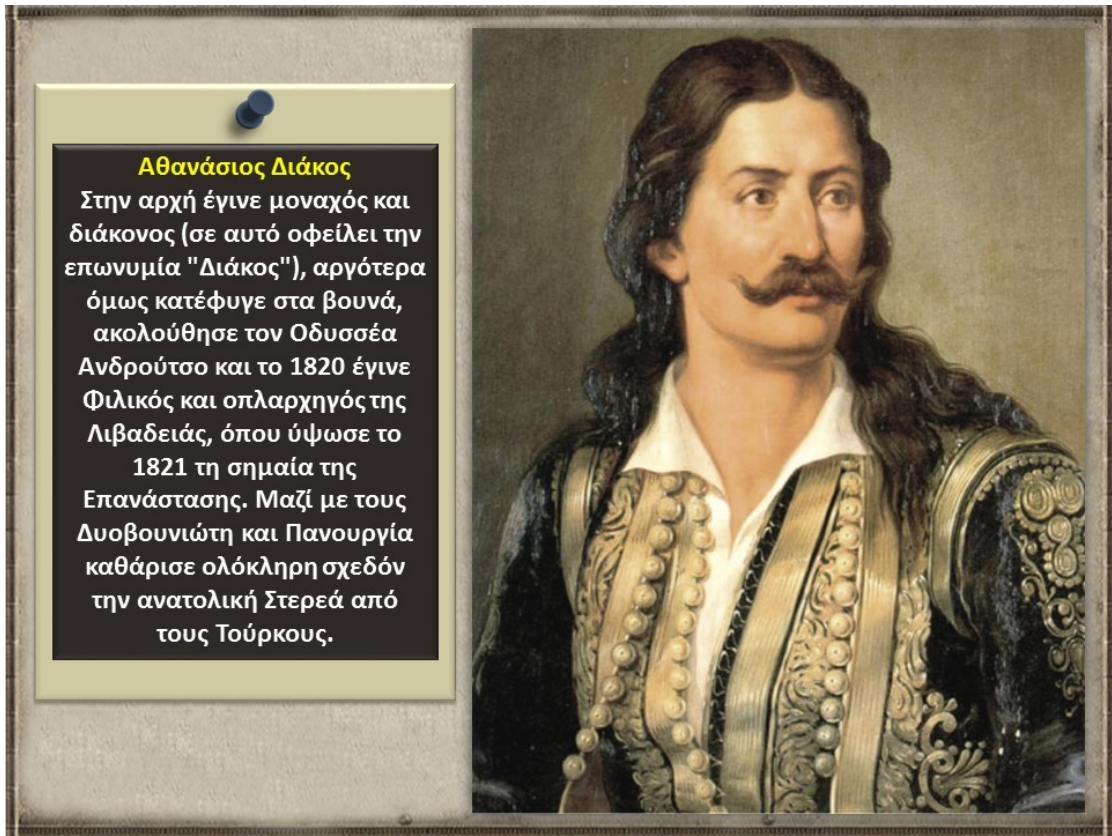
Για να καταπνίξει την επαναστατική δραστηριότητα, ο Χουρσίτ Πασάς έστειλε από τα Ιωάννινα τους πασάδες Κιοσέ Μεχμέτ και Ομέρ Βρυώνη.

- Τον πολυάριθμο οθωμανικό στρατό περίμεναν στην **Ηράκλεια** και στις γέφυρες του **Γοργοποτάμου** και της **Αλαμάνας** οι οπλαρχηγοί **Πανουργιάς**, **Ιωάννης Δυοβουνιώτης** και **Αθανάσιος Διάκος**.

- Στις 23 Απριλίου του 1821 οι Τούρκοι εκδίωξαν τους υπερασπιστές των δύο πρώτων θέσεων, τραυματίζοντας σοβαρά τον Πανουργιά και σκοτώνοντας τον συμπολεμιστή του Ησαΐα, επίσκοπο των Σαλώνων (Άμφισσα). Έπειτα ενωμένοι στράφηκαν εναντίον των υπερασπιστών της Αλαμάνας.

Αθανάσιος Διάκος

Στην αρχή έγινε μοναχός και διάκονος (σε αυτό οφείλει την επωνυμία "Διάκος"), αργότερα όμως κατέφυγε στα βουνά, ακολούθησε τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και το 1820 έγινε Φιλικός και οπλαρχηγός της Λιβαδειάς, όπου ύψωσε το 1821 τη σημαία της Επανάστασης. Μαζί με τους Δυοβουνιώτη και Πανουργία καθάρισε ολόκληρη σχεδόν την ανατολική Στερεά από τους Τούρκους.

Παρατηρήστε και συζητήστε το ήθος του Αθ. Διάκου όπως σκιαγραφείται στο ποίημα του Βαλαωρίτη

Αριστοτέλη Βαλαωρίτη:

Αθανάσιος Διάκος, (Τοις υπέρ πίστεως και πατρίδος αγωνιζομένοις), 1867

Άσμα Δεύτερον-Οι τρεις(Διάκος-Πανουργιάς- Δυοβουνιώτης)

— Διάκε, χαρά στον ύπνο σου!

Διάκος

— Καλώς το Δυοβουνιώτη,Καλή σου μέρα, Πανουργιά... Μη με προπήρ' η ώρα;Εξέχασα, εγελάστηκα, γλυκά κρυφομιλώνταςαδέρφια, με τη μάνα μου που 'ρθε να μ' εύρει απόψε.

Πανουργιάς

5— Θανάση, αν δε σου ζήλεψα τα νιότα, την ανδρεία σου,τ' άρματα τ' αξετίμωτα, το μάτι, το τραγούδι,ζηλεύω αυτήν τη ξαστεριά π'όχει το μέτωπό σου!**Έστησε στο κατώφλι μας το νεκροκρέβατό του ο Χάρος και μας καρτερεί.** Ξίπλεγες, τρομασμένες10μανάδες αναρίθμητες με κουφωμένα στήθιαφεύγουν στα πλάγια να κρυφτούν με τα βυζασταρούδια.Τα όρνια εμυριστήκανε το σκοτωμό που θά 'ρθεικαι γρούζουν ανυπόμονα τροχίζοντας τα νύχια,**Και συ, κοιμάσαι σαν αρνί!**... Θανάση, σε ζηλεύω!...

Διάκος

15— Δεν έχω πέτρινη ψυχή. **Του κόσμου τη λαχτάρα μέσα στη φλέβα της καρδιάς σα σίδηρο λιωμένοτη νιώθω π' αναδέυεται και με σαρακοτρώγει.**Συχώρεσέ με, Πανουργιά. Πρώτη φοράν απόψεαφότου ζώνω τ' άρματα μ' εξάφνισε τ' Αστέρι.20Μη μ'όχετε βαρύγνωμο. Ποιός ξέρει μην η μοίρα,αδέρφια, μ' αποκοίμισε για να με συνηθίσει στου τάφου το τρισκότιδο. **Εγώ κι ο γερο-Χάρος εψές λογαριαστήκαμε, και στο κατάστιχό τουένα μικρό κατεβατό μένει άγραφο για μένα.**25Γνοιαστείτ' εσείς τους ζωντανούς. **Εγώ θα πολεμήσωγια τα παλιά μας κόκαλα. Στη φλόγα του πολέμου,σα μέσα σ' ένα θυμιατό, θα ρίξω το κορμί μουνα γένω νεκρολίβανο στο φοβερό τρισάγιο.**

Δυοβουνιώτης

— Μην τα ξεσυνερίζεσαι του Πανουργιά τα λόγια.³⁰Θυμήσου, Διάκε, μοναχά πως άδειασεν η φλέβατου δύστυχου του γένους μας, και μια ρανίδα τώρα, αν στάξει από το αίμα μας στη γη χωρίς ελπίδα, αντί να 'ναι μνημόσυνο, μπορεί να 'ναι κατάρα. Ξέρω τί κρύβεις στην καρδιά, γνωρίζω τί θα κάμεις...

Διάκος

35— Ποιός μ' εμαρτύρησε σ' εσάς;

Δυοβουνιώτης

35— Κανένας, μη θυμώνεις. Είδα κι εγώ τη μάνα σου απόψε στ' όνειρό μου και μου 'πε νά 'ρθω να σε βρω και να σου πω, Θανάση, που αν χαλαστούμε σήμερα, θα να δειλιάσει ο κόσμος, και θα χουμήσει η Αρβανιτιά πυκνή σαν την ακρίδα,⁴⁰ και τ' άλογο του Ομέρπασα ποιός θα τ' αποστομώσει;...

Διάκος

— Ο γιος του Ανδρούτσου στη Γραβιά!... Τί θέλεις, Δυοβουνιώτη; **Να πάει το Γοργοπόταμο, θολό κι εντροπιασμένο να πει στην άγρια θάλασσα, πως δεν εβρέθηκ' ένας τα ξακουσμένα του νερά, με δύο ρανίδες αίμα⁴⁵ σ' αυτό το πρώτο βάφτισμα, ν' αγιάσει, να μυρώσει;** Κι η θάλασσα μουγκρίζοντας να τρέξει στ' ακρογιάλια, σα φοβερός διαλαλητής, κι Ανατολή και Δύση να μάθουν πώς γιορτάζομε τη νεκρανάστασή μας;... **Να 'ναι ο Βριόνης στα Θερμιά και να μην εύρει εμπρός του⁵⁰ δέκα κουφάρια ξαπλωτά για να σκοντάψει επάνω!** Να μη βαφεί το πέταλο στου αλόγου του το νύχι!... Αδέρφια, τ' αποφάσισα, και μοναχός αν μείνω, θ' απλώσω οργιά τα χέρια μου, τα πόδια θα ριζώσω, κι αν δε με ξεχωνιάσουνε κι αν δε με κατακόψουν,⁵⁵ δε θα με διώξουν απεκεί, δε θα μου ιδούν τη φτέρνα.

Μάχη Αλαμάνας

Οι ελληνικές δυνάμεις
οπισθοχώρησαν προς
το όρος Καλλίδρομο.

Εκεί βρισκόταν το επιτελείο
Αθανάσιου Διάκου.

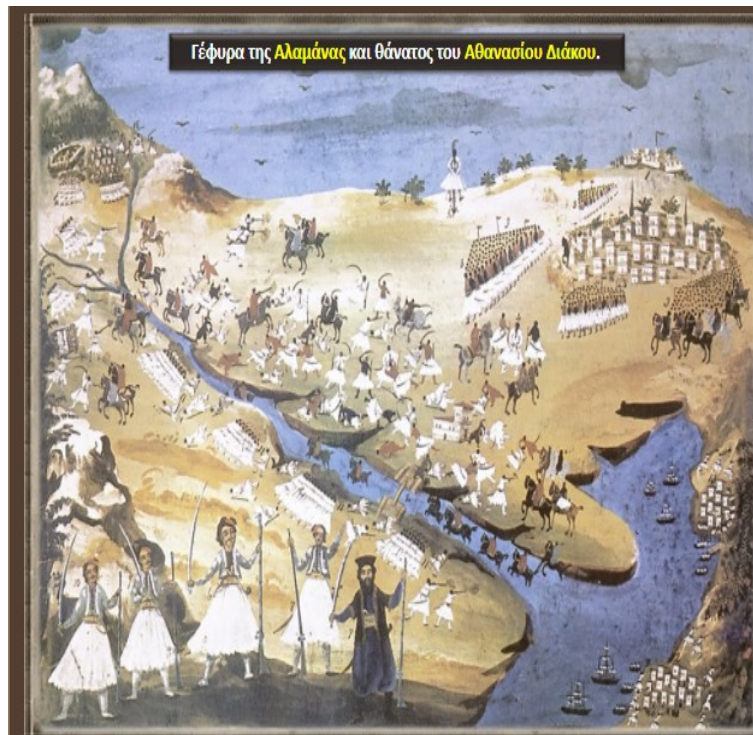
Ειδοποιήθηκε να
εγκαταλείψει τη θέση του.

Τραυματίστηκε όμως
και πιάστηκε αιχμάλωτος.

Μετά από σκληρή μάχη, οι ελληνικές δυνάμεις οπισθοχώρησαν προς το όρος Καλλίδρομο, σε ύψωμα του οποίου βρισκόταν το επιτελείο του αρχηγού των αγωνιστών της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, Αθανάσιου Διάκου.

Παρόλο που ο Διάκος ειδοποιήθηκε να εγκαταλείψει τη θέση του, αυτός συνέχισε να πολεμά. Τραυματίστηκε όμως και πιάστηκε αιχμάλωτος. Εκτιμώντας την ανδρεία του ο Ομέρ

Βρυώνης, του πρότεινε να του χαρίσει τη ζωή με αντάλλαγμα να προσχωρήσει στον στρατό του. **Ο Διάκος αρνήθηκε και θανατώθηκε με μαρτυρικό τρόπο.**

Η δημοτική ποίηση τίμησε τον ήρωα ,συγκράτησε στους στίχους της την ανάμνηση του μαρτυρικού του θανάτου , κυρίως όμως τον ηρωισμό του, που τον έκανε σύμβολο του Αγώνα

ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ (24 Απριλίου 1821)

.....
Παίρνουνε τ' αλαφρά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,
στην Αλαμάνα φτάνουνε και πιάνουν τα ταμπούρια.
**«Καρδιά, παιδιά μου, φώναξε, παιδιά, μη φοβηθητε,
σταθήτε αντρεία σαν Έλληνες και σα Γραικοί σταθήτε».**

Ψιλή βροχούλα νέπιασε κ' ένα
κομμάτι αντάρα,
τρία γιουρούσια νέκαμαν τα τρία
αράδα αράδα.
Έμεινε ο Διάκος στη φωτιά με
δεκοχτώ λεβέντες.
Τρεις ώρες επολέμαε με δεκοχτώ
χιλιάδες.
Βουλώσαν τα κουμπούρια του κι'
ανάψαν τα τουφέκια,
κι' ο Διάκος εξεσπάθωσε και στη
φωτιά χουμάει,
'ξήντα ταμπούρια χάλασε κ' εφτά μπουλουκμπασίδες.
Και το σπαθί του κόπηκε ανάμεσα απ' τη χούφτα
και ζωντανό τον έπιασαν και στον πασά τον πάνουν,
χίλιοι τον παν από μπροστά και χίλιοι από κατόπι.

Κι' ο Ομέρ Βρυόνης μυστικά στο δρόμο τον ερώτα:
«Γίνεσαι Τούρκος, Διάκο μου, την πίστη σου ν' άλλαξης,
να προσκυνήσης στο τζαμί, την εκκλησιά ν' αφήσης;»
Κ' εκείνος τ' αποκρίθηκε και στρίφτει το μουστάκι:
«Πάτε και σεις κ' η πίστη σας, μουρτάτες, να χαθήτε!

Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε ν' αποθάνω.

Α θέλετε χίλια φλωριά και χίλιους μαχμουτιέδες,
μόνον εφτά μερών ζωή θέλω να μου χαρίστε,
όσο να φτάση ο Οδυσσεύς και ό Θανάσης Βάγιας».
Σαν τ' άκουσε ο Χαλίλ μπηης αφρίζει και φωνάζει:
«Χίλια πουγγιά σας δίνω γω κι' ακόμα πεντακόσια,
το Διάκο να χαλάσετε, το φοβερό τον κλέφτη,
γιατί θα σβήση την Τουρκιά κι' όλο μας το ντοβλέτι».

Το Διάκο τότε παίρνουνε και στο σουβλί τον βάζουν,
ολόρτο τον εστήσανε κι' αυτός χαμογελούσε,
την πίστη τους τούς ύβριζε, τους έλεγε μουρτάτες.
«Σκυλιά κι' α με σουβλίσετε, ένας Γραικός εχάθη.
Ας είν' ο Όδυσσεύς καλά κι' ο καπετάν Νικήτας,
που θα σας σβήσουν την Τουρκιά κι' όλο σας το ντοβλέτι".

[πηγή: Ν.Γ. Πολίτης, Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού, Βαγιονάκη, Αθήνα 1969, σ. 22-24]

Λέγεται ότι όταν πήγαιναν τον Διάκο στο μαρτύριο αυτός, βλέποντας την ομορφιά της φύσης-ήταν Άνοιξη- είπε:

**«Γιά ιδές καιρό που εδιάλεξεν ο Χάρος να με πάρει,
τώρα που ανθίζουν τα κλαριά, που βγάν' η γη χορτάρι!»**

Διαβάστε πώς τεκμηριώνει ο Βαλαωρίτης την άποψη ότι είναι γνήσια φράση του

Διάκου:

“Το εύοσμον, το αιιθαλές τούτο άνθος ομολογουμένως εβλάστησεν εκ των σπλάγχχνων του Αθανασίου Διάκου, **ουχί διότι βεβαιούται παρά των ιστορικών** (όρα Σπυρ. Τρικούπη, Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως, τόμος Α', σελίς 265.), **ούτε διότι η κοινή συνείδησις επεκύρωσε την παράδοσιν, αλλά διότι προς τους τα τοιαύτα μεμυημένους εν ταις ολίγαις εκείναις λέξεσι διασώζεται φωτογραφημένος ο ήρως, ο θεοσεβής αθλητής, το πρότυπον του ηθικού και φυσικού κάλλους, ο αληθής και γνήσιος γόνος του μεσαιωνικού αρματωλισμού, ο σεμνός μαχητής, ο απόστολος, ο αποδεχόμενος εν πλήρει πνεύματος ηρεμία τας βασάνους του μαρτυρίου, αλλά και ομολογών πάσαν την πικρίαν, ήν παρήγεν εν αυτώ η συναίσθησις του θανάτου εν στιγμή, καθ' ήν μετά της ανθοστεφούς ανοίξεως ήρχοντο αναφύομενοι και οι πρώτοι βλαστοί της εθνικής αναγεννήσεως.”**

Η μάχη στην **Αλαμάννα**, σε τόπο πλησίον με τις **Θερμοπύλες**, η αναλογία στην **αντιμετώπιση εχθρού βάρβαρου**, (επίδοξου κατακτητή στην αρχαιότητα-άνομου και τυραννικού κατακτητή στην τουρκοκρατία), το **νεαρό της ηλικίας και η ομορφιά** του Αθ. Διάκου, κυρίως όμως η **περήφανη, συνειδητή αυταπάρνησή** του κάνουν και τον τόπο **Σύμβολο**, και τον πολεμιστή **Ήρωα**.

Φ. Κόντογλου, Αθ. Διάκος, ο
αητός της Ρούμελης

Προσέξτε πώς
αποδίδει τον Διάκο

ο Φ. Κόντογλου
αγιοποιημένο ήρωα!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

Η μνήμη του Διάκου και της Αλαμάνας ενέπνευσε θρύλους, και νεώτερους αγώνες. Από τη δημοτική ποίηση και τραγούδι πέρασε στην επώνυμη δημιουργία. Μπορείτε να δείτε κάποια τεκμήρια:

1. Ο Α.ΔΙΑΚΟΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ στο: <https://archive.ert.gr/55887>

2. Τραγούδια : https://proskynitis.blogspot.com/2018/04/blog-post_16.html

<https://www.youtube.com/watch?v=l8ipfTujRsw> Δημοτικό

<https://www.youtube.com/watch?v=Msx8yFFZdSA>

<https://www.youtube.com/watch?v=6V0CTjffdyY> Αντάρτικο (Στ'άρματα) όπου

συνδέεται η ανατίναξη του Γοργοποτάμου (ενέργεια της ενωμένης εθνικής αντίστασης με τη βοήθεια άγγλων σαμποτέρ -25 Νοεμβρίου 1942) με την μάχη στην Αλαμάνα.

3. Ποιήματα

Κ. Καρυωτάκη : Ο Διάκος

Μέρα του Απρίλη.

Πράσινο λάμπος,
γελούσε ο κάμπος
με το τριφύλλι.

Ως την εφίλει
το πρωινό θάμπος,
η φύση σάμπως
γλυκά να ομίλει.

Εκελαδούσαν
πουλιά, πετώντας
όλο πιο πάνω.

Τ' άνθη ευωδούσαν.
Κι είπε απορώντας;
«Πώς να πεθάνω;»

II. Τόποι-σύμβολα και Πρόσωπα-Ήρωες

«Η άλωση της Τριπολιτσάς» και ο "Γέρος του Μωριά"

«Σαράντα παλικάρια από τη Λειβαδιά.
Πάνε για να πατήσουνε την Τροπολιτσά
Στο δρόμο που πηγαίνανε γέροντα, απαντούν.
Ωρα καλή σου γέρο, καλώς τα τα παιδιά.
Πού πάτε παλικάρια, πού πάτε βρε παιδιά.
Πάμε για να πατήσουμε την Τροπολιτσά»

Κλέφτικο Τραγούδι

(μπορείτε να ακούσετε το τραγούδι σε τρεις διαφορετικές εκδοχές: με την Ειρήνη Παπά / διασκευή Βαγγ. Παπαθανασίου. Με τον Στ. Καζαντζίδη και με τον Παπασιδέρη)

Η στρατιωτική ευφυΐα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο Γέρος του Μωριά, ο οπλαρχηγός και ηγετική μορφή της Επανάστασης.

- ❖ Γεννήθηκε το 1770 στο Ραμοβούνι, κοντά στο Βασιλικό της Μεσσηνίας, με καταγωγή από το Λιμποβίσι της Αρκαδίας **«απ' το Ρουλάκι ένας αητός πετά στο Λιμποβίσι και την φωλιά του έχτισε κοντά σε κρύα βρύση..»**.
- ❖ Ανδρώθηκε μέσα σε οικογένεια πολεμιστών και ακολούθησε από νωρίς τον πατέρα του Κωνσταντή σε επιθέσεις κατά των Τούρκων.
- ❖ Το 1818 μύηθηκε στη Φιλική Εταιρεία.
- ❖ Τον χαρακτήριζε η λογική, η ευφυΐα και η τόλμη.
- ❖ Ακολούθησε **την τακτική της εφόδου αλλά και του κλεφτοπολέμου**, ανάλογα με τις δυνάμεις του εχθρού.
- ❖ Σημείωσε μια σειρά από νίκες με μεθοδικότητα και σχέδιο, διοικώντας ανοργάνωτα και απείθαρχα στρατεύματα, με ελλιπή εκπαίδευση και περιορισμένες δυνατότητες εφοδιασμού
- ❖ Αντιμέτωπος συχνά την άρνηση αλλά και την καχυποψία των υπολοίπων στρατιωτικών και πολιτικών της Επανάστασης.

«Όταν αποφασήσαμε να κάμομε την Επανάσταση, δεν εσυλογισθήκαμε, ούτε πόσοι είμεθα, ούτε πως δεν έχομε άρματα, ούτε ότι οι Τούρκοι εβαστούσαν τα κάστρα και τας πόλεις, ούτε κανένας φρόνιμος μας είπε: «Που πάτε εδώ να πολεμήσετε με σιταροκάραβα βατσέλα;», αλλά , ως μία βροχή, έπεσε σε όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και οι κληρικοί, και οι προεστοί, και οι καπεταναίοι, και οι πεπαιδευμένοι, και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση»

ιστορική ομιλία του Θεόδωρος Κολοκοτρώνης στις 8 Οκτωβρίου 1838 στην Πνύκα
(δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα «ΑΙΩΝ» στις 13 Νοεμβρίου 1838)

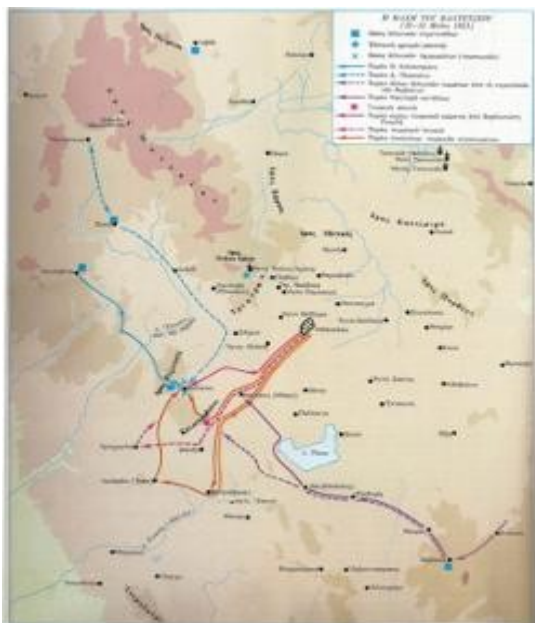
Τρία από τα σημαντικότερα επεισόδια που έκριναν την πορεία της Επανάστασης: και πρωταγωνιστεί ο Κολοκοτρώνης:

- **Πολιορκία και Άλωση της Τριπολιτσάς (Απρίλιος – Σεπτέμβριος 1821)**
- **Απόκρουση του Δράμαλη (Ιούνιος 1822) στα Δερβενάκια**
- **Αντιμέτωπιση Ιμπραήμ (Μάιος 1825-Οκτώβριος 1827) με την τακτική «φωτιά και τσεκούρι στους προσκυνημένους» και την τακτική της «καμμένης γης».**

Μάχες που προηγήθηκαν της άλωσης της Τριπολιτσάς

1/Μάχη Βαλτετσίου

Από τις σημαντικότερες μάχες της Ελληνικής Επανάστασης, που άνοιξε τον δρόμο για την άλωση της Τριπολιτσάς. Έγινε στις **12 και 13 Μαΐου του 1821** γύρω από το ορεινό χωριό **Βαλτέτσι** της Μαντινείας (12 χιλιόμετρα δυτικά της Τριπολιτσάς). Εκεί ο Κολοκοτρώνης επέδειξε προσωπική ανδρεία, εφοδιάζοντας ο ίδιος τη φρουρά του Βαλτετσίου.

Η νίκη στο Βαλτέτσι τιμήθηκε με το ακόλουθο δημοτικό τραγούδι:

Τι έχεις, καημένε κόρακα, που σκούζεις και φωνάζεις:

Μήπως διψάς για αίματα, για τούρκικα κεφάλια:

Πέρασε από τα Τρίκορφα και σύρε στο Βαλτέτσι,

όπου είν' ο τόπος δυνατός και δυνατά ταμπούρια,

εκεί θα βρεις τα αίματα, τα τούρκικα κεφάλια,

Τρία μπαϊράκια κίνησαν από μέσα από τη χώρα,

το ένα πάει στα Τρίκορφα, τ' άλλο στους Αραχαμίτες,

κι αυτός ο Κεχαγιάμπεης πηγαίνει στο Βαλτέτσι.

Ο Κυριακούλης του μυλάει κι ο Μπεζαντές του λέει:

«Πού πας, βρε Κεχαγιάμπεη, τ' Αλή πασά κοπέλι:

Εδώ δεν είναι Κόρινθος, δεν είναι Πέρα Χώρα,

δεν είναι τ' αργίτικα κρασιά, του Μπέλεση τα κριάρια.
Εδώ είν' ορδή Καρύταινας, μανιάτικο ντουφέκι,
Κολοκοτρώνης αρχηγός με το Μαυρομιχάλη». *Αφήστε τα ντουφέκια σας και βγάλτε τα σπαθιά σας
βάλτε τους Τούρκους εμπροστά, σαν πρόβατα, σαν γίδι*

2/ Μάχη του Λεβιδίου

Αποφασιστική μάχη για την **ανύψωση του ηθικού των επαναστατημένων Ελλήνων**, που δόθηκε στις **14 Απριλίου 1821 στο Λεβίδι**, ένα χωριό που είναι χτισμένο στις ανατολικές πλαγιές του Μαινάλου, 25 χιλιόμετρα βόρεια της Τρίπολης.

Χαρακτηριστικοί είναι οι στίχοι του λαϊκού ποιητή Παναγιώτη Κάλα ή Τσοπανάκου (1789-1825) «... **στο Βαλτέτσι στο Λεβίδι / πέφτει αλύπητο λεπίδι...**».

Σταδιακά δημιουργούνται 3 ελληνικά στρατόπεδα:

- στο Βαλτέτσι
- στο Χρυσοβίτσι
- και στην Πιάνα.

Ο ίδιος πηγαινοερχόταν καθημερινά στα τρία στρατόπεδα, επιλύοντας κάθε πρόβλημα που παρουσιαζόταν και ενθαρρύνοντας τα παλληκάρια. «**Εκοιμόμουν εις το Βαλτέτσι, εγευμάτιζα στην Πιάνα και εδείπναγα εις το Χρυσοβίτσι**» γράφει χαρακτηριστικά στα *Απομνημονεύματά*.

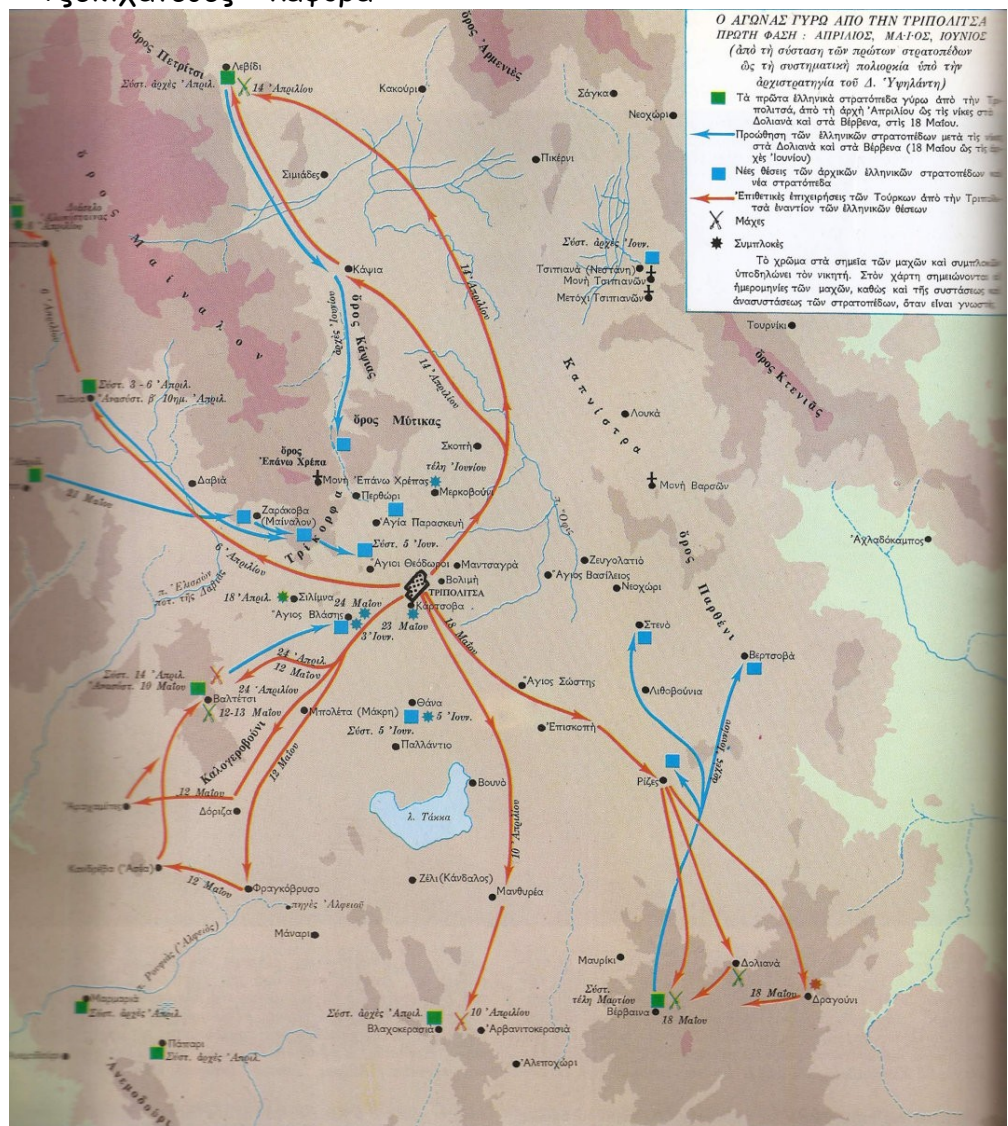
3/ Μάχη στα Δολιανά

Οι Έλληνες επαναστάτες **υπό τον Νικηταρά** νικούν τους Οθωμανούς Τούρκους στα Δολιανά της Αρκαδίας **στις 18 Μαΐου 1821**. Ο Νικηταράς, (Νικήτας Σταματελόπουλος) εκτός από τη διεύθυνση της μάχης, διακρίθηκε και στις σπαθομαχίες. Για την επιτυχία του αυτή επονομάσθηκε «*Τουρκοφάγος*». Τη νικηφόρα μάχη ύμνησε με στίχους του ο λαϊκός ποιητής από τη Δημητσάνα και φίλος του Νικηταρά **Παναγιώτης Κάλας** ή Τσοπανάκος:

Η Μάχη των Δολιανών ή Ο στρατηγός Νικηταράς

Πάλιν άρχισ' ο πόλεμος,
Και των Τούρκων ο όλεθρος.
Και στα Δολιανά ένας κρότος
Που ερράγησεν ο τόπος.
Ω ήρωα Νικηταρά!
Το αίμα των Τούρκων βοά,
Για να παύσης το σπαθί σου
Την Ελληνικήν ορμή σου.

Μ' ογδόντα άνδρας κλεισθηκες,
 Τούρκους δεν εφοβήθηκες.
 Τρεις χιλιάδας δεν τρομάζεις,
 Ως τον Λεωνίδα κράζεις.
 Πατρίδα να τιμήσωμεν,
 Κι όλοι μιαν ώρ' ας ζήσωμεν,
 Ήλθεν ο καιρός της δόξης,
 Την εκδίκησιν να δώσης,
 Βάνει τους Τούρκους έμπροστά,
 Σαν τσοπάνος τα τραγιά,
 Τους επήρε δυο πυργέλες
 και όλους τους τζεπιχανέδες.
 * Τζεπιχανέδες = λάφυρα

Πολιορκία και Άλωση της Τρίπολης (Τριπολιτσάς)

Άλωση της Τριπολιτσάς ονομάζεται στη νεότερη ελληνική ιστορία η κατάληψη της πόλης της Τρίπολης στις 23 Σεπτεμβρίου 1821, έξι μήνες μετά από την έναρξη της Επανάστασης του 1821. Για το ίδιο γεγονός χρησιμοποιείται ο συνοπτικός τίτλος **Απελευθέρωση της Τριπολιτσάς**.

1) Γιατί ήταν σημαντική η κατάληψή της;

- Η Τριπολιτσά ήταν την εποχή εκείνη το **σημαντικότερο διοικητικό, στρατιωτικό και οικονομικό κέντρο της Πελοποννήσου** με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία, καθώς ήλεγχε τις οδούς προς τις άλλες μεγάλες πόλεις της Πελοποννήσου.
- Προστατευόταν από **τείχος**, διέθετε πύργους με διπλές πολεμίστρες, και τριάντα κανόνια αλλά παρά την οχύρωσή της αυτή, η Τριπολιτσά ήταν περισσότερο ευάλωτη από τα υπόλοιπα κάστρα της Πελοποννήσου και ταυτόχρονα δεν μπορούσε να ελπίζει σε οποιαδήποτε υποστήριξη από θάλασσης.
- Μέσα στην Τριπολιτσά, κατοικούσαν **35.000 μουσουλμάνοι, χριστιανοί και Εβραίοι**. Επίσης υπήρχαν και 8.000 πρόσφυγες Τούρκοι από την υπόλοιπη Πελοπόννησο, που έφτασαν εκεί μετά το ξέσπασμα της Επανάστασης.

Του αυτοδίδακτου ζωγράφου Παναγιώτη Ζωγράφου, που φιλοτεχνήθηκε για την εικονογράφηση των Απομνημονευμάτων του Μακρυγιάννη.

Το εγχείρημα ήταν δύσκολο και προκάλεσε την άρνηση των υπολοίπων οπλαρχηγών, καθώς:

- Στην Τριπολιτσά είχε την έδρα του ο Μόρα-Βαλεσί, ο στρατιωτικός διοικητής της Πελοποννήσου, με όλο το χαρέμι και τα πλούτη του.
- Εκεί ζούσε ο μισός τουρκικός πληθυσμός της Πελοποννήσου και την υπερασπιζόταν σημαντικός αριθμός ενόπλων σωμάτων.
Αλλά ο Κολοκοτρώνης θεωρούσε:
- Ήταν μια επικίνδυνη εχθρική εστία, η οποία εάν δεν εξουδετερωνόταν θα ήταν μια διαρκής απειλή για τις επαναστατημένες επαρχίες της Πελοποννήσου.

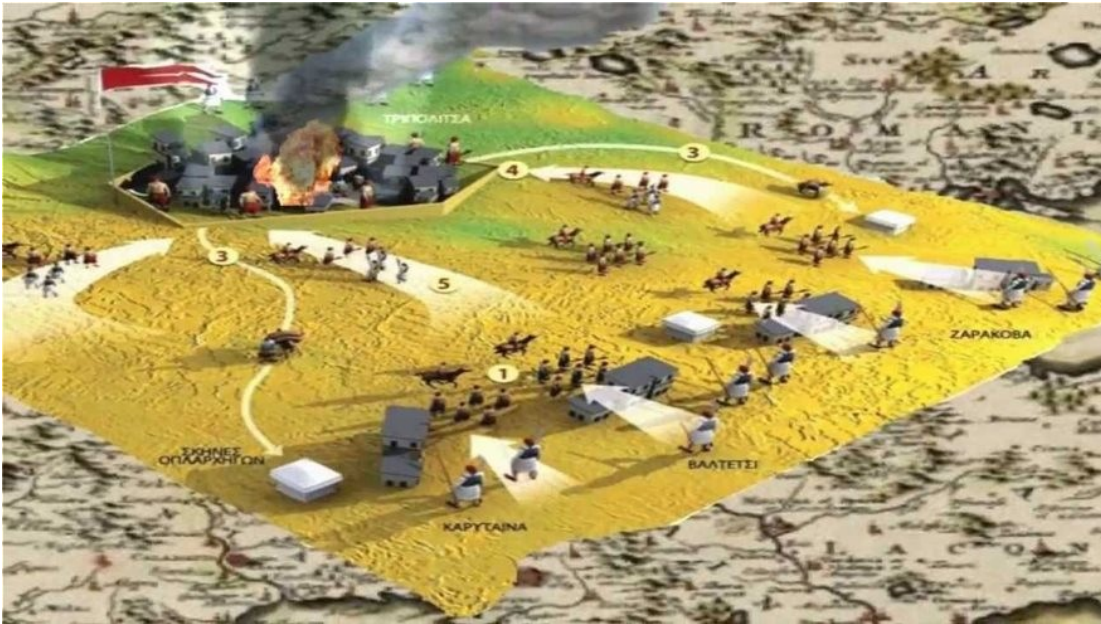

Η στρατηγική σύλληψη του Κολοκοτρώνη δεν έγινε αμέσως αποδεκτή, επειδή προϋπέθετε οργανωμένο στρατό, που δεν υπήρχε.

Τελικά αρχιστράτηγος της επιχείρησης ορίστηκε ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, αλλά ιθύνων νους της ήταν ο Κολοκοτρώνης, το σχέδιο του οποίου τηρήθηκε κατά γράμμα.

Πολιορκία και Άλωση

- ❖ Τέσσερα μεγάλα σώματα πολιορκητών σχημάτιζαν ημικύκλιο γύρω από την Τριπολιτσά.
- ❖ Αρχιστράτηγος ανακηρύχθηκε ο Πετρόμπεης υπό την υπέρτατη ηγεσία του Δημητρίου Υψηλάντη αλλά πραγματικός αρχηγός ήταν ο Κολοκοτρώνης.
- ❖ Οι εχθροπραξίες κράτησαν μέχρι τον Αύγουστο του 1821.
- ❖ Ο Κολοκοτρώνης συνέλαβε την ιδέα να κατασκευαστεί περιφερειακή τάφρος γύρω από την πόλη για να δυσκολέψει περισσότερο τη ζωή των πολιορκημένων.
- ❖ Σημαντική ήταν η προσφορά των κατοίκων της Δημητσάνας, που κατόρθωναν να παράγουν στους περίφημους μπαρουτόμυλους της, 500 κιλά πυρίτιδα την ημέρα.

Η Σφαγή

Υπολογίζεται ότι θανατώθηκαν 2.000 Εβραίοι και 30.000 Τούρκοι ενώ οι **Αλβανοί** της Τριπολιτσάς αποχώρησαν συντεταγμένα με τη συνοδεία ελλήνων μαχητών, καθώς είχαν έλθει σε συμφωνία με τον ίδιο τον Κολοκοτρώνη.

Δραστηριότητα: Πώς εξηγείται η αγριότητα της σφαγής; Να δώσετε τις απαντήσεις σας αφού λάβετε υπόψη τα παραθέματα (Συνοπολογίστε τις σφαγές Ελλήνων σε Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη και Κυδωνίες που διέταξε ο Σουλτάνος με την έναρξη της Επανάστασης.)

Αφήγηση της σφαγής κατά τον Τρικούπη «Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως», 1857:

«Ήτον ημέρα καταστροφής, πυρκαϊάς, λεηλασίας και αίματος. Άνδρες, γυναίκες, παιδιά, όλοι απέθνησκαν.....η δε δίψα της εκδικήσεως κατεσίγαζε την φωνήν της φύσεως. Εν ταις οδοίς, εν ταις πλατείαις, παντού δεν ηκούοντο ειμή μαχαιροκτυπήματα, πυροβολισμοί, πάταγοι κατεδαφιζομένων οικιών εν μέσω φλογών, φρυάγματα οργής και γόοι θανάτου. εστρώθη το έδαφος πτωμάτων.....εφαινοντο δε οι Έλληνες ως θέλοντες να εκδικηθώσιν εν μια ημέρα αδικήματα τεσσάρων αιώνων. Οι δε εν Τριπολιτσά Εβραίοι.....όλοι κατεστράφησαν».

Αφήγηση των γεγονότων από τον ίδιο τον Κολοκοτρώνη στα Απμνημονεύματά του «ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΥΛΗΣ Από τα 1770 έως τα 1836»

«Το άλογο μου από τα τείχη έως τα σαράγια δεν επάτησε γη...Το ασκέρι όπου ήτον μέσα, το ελληνικό, έκοβε και εσκοτώνε, από Παρασκευή έως Κυριακή, γυναίκες, παιδιά και άντρες, τριάνταδύο χιλιάδες... Ένας Υδραίος έσφαξε ενενήντα... Όταν εμβήκα εις την Τριπολιτσά με έδειξαν εις το παζάρι τον πλάτανο οπού εκρέμαγαν τους Έλληνας, αναστέναξα και είπα: «Αϊντε, πόσοι από το σόγι μου και από το έθνος μου εκρεμάστηκαν εκεί». Και εδιέταξα και τον έκοψαν· επαρηγορήθηκα και δια τον σκοτομόν των Τούρκων.»

Απόσπασμα από τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν'

Ακούω κούφια τα τουφέκια,
ακούω σμίξιμο σπαθιών,

ακούω ξύλα, ακούω πελέκια,
ακούω τρίξιμο δοντιών.

A! Τι νύκτα ήταν εκείνη
που την τρέμει ο λογισμός;
άλλος ύπνος δεν εγίνη
πάρεξ θάνατου πικρός.

Της σκηνής η ώρα, ο τόπος,
οι κραυγές, η ταραχή,
ο σκληρόψυχος ο τρόπος
του πολέμου, και οι καπνοί.

Και οι βροντές, και το σκοτάδι,
οπού αντίσκοφτε η φωτιά,
επαράσταιναν τον άδη
που ακαρτέρειε τα σκυλιά.

Τ' ακαρτέρειε. Εφαίνοντ' ίσκιои
αναρίθμητοι γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
βρέφη ακόμη εις το βυζί.

.....

Κοίτα χέρια απελπισμένα
πώς θερίζουνε ζωές!

Χάμου πέφτουνε κομμένα
χέρια, πόδια, κεφαλές,
και παλάσκες και σπαθία
με ολοσκόρπιστα μυαλά,
και με ολόσχιστα κρανία
σωθικά λαχταριστά.

Προσοχή καμία δεν κάνει κανείς,
όχι, εις τη σφαγή·πάνε πάντα εμπρός.

Ω! φθάνει,φθάνει·

έως πότε οι σκοτωμοί;

.....

Ολιγόστευαν οι σκύλοι,

και Α λ λ ά εφώναζαν, Α λ λ ά·

και των Χριστιανών τα χείλη

Φ ω τ ι ά εφώναζαν, φ ω τ ι ά

Σημασία της κατάληψης

Η απελευθέρωση της Τριπολιτσάς

- προκάλεσε την καταστροφή της κύριας στρατιωτικής βάσης των Οθωμανών στην Πελοπόννησο,
- ανεφοδίασε τους Έλληνες με όπλα που πέρασαν στην κατοχή τους,
- αναπτέρωσε το ηθικό τους αφού έγινε πλέον κατανοητό πως οι Τούρκοι δεν είναι πανίσχυροι και ακατανίκητοι.
- Επιπλέον ήταν πια πιο εύκολο για τους Έλληνες να κινηθούν και να πολιορκήσουν τα υπόλοιπα κάστρα
- και κυρίως εδραίωσε την Επανάσταση

Το ιστορικό γεγονός της Πτώσης της Τριπολιτσάς παραμένει διαχρονικό σύμβολο της δυνατότητας να ανατραπεί η ισορροπία δυνάμεων και να κερδηθεί μια άνιση μάχη ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύεται η αξία του στρατηγικού νου, ενός «ηγέτη - ήρωα», του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Επιπλέον Δραστηριότητα: Στοχαστείτε επάνω στη διαχρονικότητα της αγριότητας του πολέμου:

«Η καταστροφή της Τροίας»

Στο ποίημα «*Ιλίου Πέρσις*» του οποίου δημιουργός φέρεται να είναι ο Αρκτίνος από τη Μίλητο (8ος-7ος αι. π.Χ.) περιγράφεται η κατάληψη της Τροίας από τους Αχαιούς. Στους στίχους που ακολουθούν πληροφορούμαστε ποια ήταν η τύχη του Πριάμου και της οικογένειάς του.

«Η Τροία πια κουρσεύεται, καίγεται και πατιέται
και δεν υπάρχει Αχαιός που δεν ευχαριστιέται.
Ο Πριάμος ο βασιλιάς σφάζεται με μανία
[στον Ερκειού Δία το βωμό](#) χωρίς πια ευσπλαχνία.
Ψάχνει και ο Μενέλαος να βρει πια την Ελένη,
[σκοτώνει το Δηίφοβο](#) και την ελευθερώνει.
[Το ξόανο της Αθηνάς](#) ο Αίας ρίχνει κάτω,
τη μάντισσα αρπάζοντας Κασσάνδρα απ' το μπράτσο!
[Το μέγα το ρηγόπουλο, το Αστυανακτάκι,](#)
[απ' τα ψηλά δεν πέταξε, σα να 'ταν κουταβάκι](#)
ο Οδυσσέας ο γνωστός, ο πρώτος στην Ιθάκη;
Στον τάφο τ' Αχιλλέα μας σφάζεται με μανία
[η δόλια Πολυξένη](#) πια, χωρίς καμιά αιτία.
Στην Τροία βάζουνε φωτιά από μια άκρη
σ' άκρη κι η πόλη στάχτη γίνεται, πνίγεται μες στο δάκρυ!
Τα λάφυρα μοιράζονται, τα δώρα απ' τη μάχη,
παίρνει κι ο Νεοπτόλεμος λεία την Ανδρομάχη.
Αυτά και άλλα πιο πολλά επράξαν οι Αργείοι,
χωρίς κανένα δισταγμό, καμιά αιδημοσύνη!

(*Ιλίου Πέρσις*, στ. 552-570, μτφρ. Γ.Θ. Καλοδήμου, σελ. 167-168, ιδ' Έκδ., Λαμία 2000)

στ. 555 στον Ερκειού Δία το βωμό: ο Πριάμος κατέφυγε στο βωμό του Ερκειού Δία, του προσάτη της οικογένειας και των συγγενικών δεσμών, όμως ο Νεοπτόλεμος, ο γιος του Αχιλλέα, τον απομάκρυνε από τον ιερό χώρο και τον σκότωσε μπροστά στο παλάτι· **στ. 557 σκοτώνει το Δηίφοβο:** ο Δηίφοβος, γιος του Πριάμου και της Εκάβης, σύμφωνα με τη μεταγενέστερη παράδοση είχε γίνει σύζυγος της Ελένης μετά το θάνατο του Πάρη· **στ. 558 το ξόανο της Αθηνάς:** η Κασσάνδρα για να σωθεί κατέφυγε στο ναό της Αθηνάς και αγκάλιασε το ξόανο (ξύλινο άγαλμα) της θεάς, αλλά ο Αίας του Οϊλέα (ο Λοκρός), ρίχνοντας κάτω το άγαλμα, την έσυρε έξω από το ναό. Τελικά, η Κασσάνδρα ακολούθησε τον Αγαμέμνονα στις Μυκήνες και σκοτώθηκε από την Κλυταιμνήστρα· **στ.**

560-561: ο Νεοπτόλεμος πήρε αιχμάλωτη την Ανδρομάχη, αφού πρώτα έριξε από τα τείχη το μικρό Αστυάνακτα. Σύμφωνα με άλλη παράδοση, την οποία ακολουθεί η *Ιλίου Πέρσις*, το γιο του Έκτορα τον γκρέμισε από τα τείχη ο Οδυσσέας· **στ. 564 η δόλια Πολυξένη:** η Πολυξένη, κόρη του Πρίαμου, θυσιάστηκε πάνω στον τάφο του Αχιλλέα από το γιο του Νεοπτόλεμο.

Παραγωγή υλικού: Γάτση Ελένη, ΠΕ02- Νέζη Ελένη, ΠΕ03

ΤΟΠΟΙ-ΣΥΜΒΟΛΑ και ΠΡΟΣΩΠΑ-ΗΡΩΕΣ

III. ΤΟ ΑΛΩΝΑΚΙ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΩΝ

Κατεξοχήν συμβολικός τόπος για τον Αγώνα θεωρείται το Μεσολόγγι και η θυσία των εγκλείστων κατοίκων του κατά την Έξοδο, τους μετουσίωσε σε Ελεύθερους-Πολιορκημένους

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ (γεγονότα που αφορούν στην Α΄ και Β΄ πολιορκία του Μεσολογγίου)

20.5.1821	Το Μεσολόγγι κηρύσσει την επανάσταση.
25.10.1822- 31.12.1822 Α΄ πολιορκία-	10.000 Τούρκοι, υπό τον Κιουταχή και τον Ομέρ Βρυώνη , και 3 τουρκικά πλοία, υπό το Γιουσούφ Πασά, πολιορκούν το Μεσολόγγι από ξηρά και θάλασσα. Οι Μεσολογγίτες, 700 περίπου, υπό τους Μαυροκορδάτο, Μ. Μπότσαρη, Γ. Κίτσο, Θ. Γρίβα, αποφασίζουν να αγωνιστούν μέχρις εσχάτων.
15.4.1825 Β΄ πολιορκία	Δύναμη 6.000 Τούρκων, υπό τον Κιουταχή , αρχίζει τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου . Ταυτόχρονα μια άλλη αποτελούμενη από 10.000 άνδρες, αποστέλλεται απ' αυτόν για να καταλάβει τα Σάλωνα (Άμφισσα) και ολόκληρη την Ανατολική Στερεά Ελλάδα.
6.5.1825	Οι ηρωικοί πολιορκημένοι του Μεσολογγίου επιχειρούν την πρώτη τους έξοδο από την πόλη , ενεργούν αιφνιδιαστική επίθεση κατά των Τούρκων πολιορκητών και τους προκαλούν σοβαρές απώλειες. Ο ελληνικός στόλος επιχειρεί ανεφοδιασμό του Μεσολογγίου . Ταυτόχρονα, 3.000 Έλληνες υπό τον Κίτσο Τζαβέλλα και τον Γεώργιο Καραϊσκάκη δημιουργούν νέο στρατόπεδο Δυτικής Στερεάς για να ενισχύσουν το Μεσολόγγι. Οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου, παίρνοντας θάρρος από αυτήν την είδηση επιχειρούν νέα έξοδο και προκαλούν μεγάλες απώλειες στους Τούρκους.
26.12.1825	Ο Ιμπραήμ φθάνει στο Μεσολόγγι και αναλαμβάνει τις επιχειρήσεις της πολιορκίας της πόλης με τον Κιουταχή και τον Χουσεΐν Μπέη , Απευθύνει στους πολιορκημένους προτάσεις διαπραγματεύσεων για παράδοση.
10.4.1826 ¹	Έξοδος του Μεσολογγίου . Τα μεσάνυχτα της Κυριακής των Βαΐων οι

υπερασπιστές επιχειρούν ηρωική έξοδο, ενώ η πόλη βομβαρδιζόταν ανηλεώς από τον Ιμπραήμ. Προδοθέντος όμως του σχεδίου, οι Έλληνες αποδεκατίζονται και ο πρόκριτος Χρήστος Καψάλης ανατινάσσει την πυριτιδαποθήκη στον Ανεμόμυλο όπου είχαν καταφύγει οι ανάπηροι και τα γυναικόπαιδα.

Η θυσία του Μεσολογγίου είχε τεράστιο αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη σε σημείο που μετέστρεψε πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις υπέρ του Ελληνικού Ζητήματος.

Το ελληνικό κράτος για να τιμήσει την καθολική επική αντίσταση και αυτοθυσία των κατοίκων της, της προσέδωσε κατ' αποκλειστικότητα το προσωνύμιο Ιερά Πόλη, με τον Αναγκαστικό Νόμο 645 του 1937, όπου έκτοτε αποτελεί και την πλήρη επίσημη ονομασία της.

Πολιορκία Μισολογγίου , Παναγιώτη Ζωγράφου (<http://alphalinenet.files.wordpress.com>)

Πολύ πριν το επίσημο κράτος ανακηρύξει σε συμβολικό τόπο θυσίας το Μεσολόγγι, ο εθνικός μας ποιητής, ο Σολωμός ανέδειξε το θέμα με τη μεγάλη ποιητική του σύνθεση : **“Ελεύθεροι-Πολιορκημένοι (1851).**

Διαβάστε τα αποσπάσματα από τα Προλεγόμενα για να κατανοήσετε ποιο συμβολικό περιεχόμενο αποδίδει ο ποιητής στο Μεσολόγγι και τους υπερασπιστές του.

Τα Προλεγόμενα του ποιητή

*Κοίταξε να σχηματίσεις βαθμηδόν ωσάν μίαν **αναβάθρα από δυσκολίες**, τες οποίες **θα υπερβούν** εκείνοι **οι Μεγάλοι**, με όσα οι αίσθητες απορροφούν από τα εξωτερικά, τα οποία ή τους τραβούν με τα κάλλη τους, ή τους βιάζουν με την ανάγκη και με τον πόνο, έως εις τη βεβαιότητα του θανάτου, αλλά εξαιρέτως με την ενθύμηση της περασμένης δόξας. **Όλα αυτά**, όσο μεγαλύτερα είναι και πλέον διάφορα, **εις τόσο υψηλότερο στυλοπόδι σταίνουν την Ελευθερία, μεστήν από το Χρέος**, δηλαδή, απ’ όσα περιέχει η Ηθική, η Θρησκεία, η Πατρίδα, η Πολιτική κ.ά.*

*Κάμε ώστε ο **μικρός Κύκλος**, μέσα εις τον οποίο κινείται η πολιορκημένη πόλη, να ξεσκεπάζει εις την ατμοσφαίρα του τα **μεγαλύτερα συμφέροντα της Ελλάδας**, για την υλική θέση, οπού αξίζει τόσο για εκείνους οπού θέλουν να τη βαστάζουν, όσο για εκείνους οπού θέλουν να την αρπάξουν· και, για την ηθική θέση, τα **μεγαλύτερα συμφέροντα της Ανθρωπότητας**. Τοιουτοτρόπως η υπόθεση δένεται με το παγκόσμιο σύστημα. — **Ιδές τον Προμηθέα και εν γένει τα συγγράμματα του Αισχύλου. — Ας φανεί καθαρά η μικρότης του τόπου και ο σιδερένιος και ασύντριφτος κύκλος οπού την έχει κλεισμένη. Τοιουτοτρόπως από τη μικρότητα του τόπου, ο οποίος παλεύει με μεγάλες ενάντιες δυνάμεις, θέλει έβγουν οι Μεγάλες Ουσίες.***

1/ Ακούστε από το Α΄ σχεδιάσμα,[1] Άκρα του τάφου σιωπή:

<https://www.youtube.com/watch?v=gul0wDnrFkI>

2/ Αν είχαν διασωθεί μόνο οι παρακάτω στίχοι από τους *Ελεύθερους-Πολιορκημένους* θα αρκούσε για να εκφράσουν διαχρονικά συμβολικά την ιδέα της Αντίστασης και της Ελευθερίας;

[51]

Η δύναμή σου πέλαγο κι η θέλησή μου βράχος

[52]

Στον κόσμο τούτον χύνεται και σ' άλλους κόσμους φθάνει.

[53]

Με φουσκωμένα τα πανιά περήφανα κι ωραία.

[54]

Πολλοί 'ν' οι δρόμοι πῶχει ο νους.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Χρόνια πολλά!

Παραγωγή υλικού: Ματθαίου Μαρία, ΠΕ02